

מפקדי מילואים ב"ערפלה מלחמה"

ובסיוע תותחניו, את האגף החלש של האויב, שכבר היה מוזעזע למדי — הוחלט להסיג את הכוח שלנו. אש תותחי האויב אשר השפעתה היתה נחלשת בודאי אילו נצמד כוחנו לאגף המוצב, ליתרה את הנסוגים והסכה להם אבידות רבות.

הבאתי מספר מקרים בהם נכשלו יחידות מילואים שלנו מפאת "קריאה" לא נכונה של הקרב, או מפאת הגזמה בכוחו של האויב ובאפשרויותיו, או משום דאגה מופרזת לחייהם של אנשינו — דאגה, המביאה בסופו של דבר, לאבידות מרובות יותר, שכן את המשימה הרי יש לבצע, ויהי מה. הלא כל עיקרו של סוד הנצחון בקרב, כשרוב הנתונים שוים בשני הצדדים, הוא השימוש בקוררוז, בשכל-ישר כדי לראות מה מסתיר "ערפל הקרב" מעינינו. אותו צד משני הצדדים, שידע להתעלם מגורמים רגשיים ומשפטים קדומים המסלפים את אורח-החיבתו, ולקרוא את הקרב בעינים פקוחות, יסיק את המסקנותה נכונות, ויתרגמן נכונה לשפת-המעשה. למפקדי המילואים שלנו יש ויש ידיעה מקצועית טובה — בקיאים הם למדי בתפעול יחידותיהם, ובתפעול כל-הגשק הגזונים לפי קודם — ויש בהם הכרת-חובה, והנכונות למלא חובתם זו; אבל למקצתם חסרה עדיין ההתמצאות ב"ערפל המלחמה", והעדרה של התמצאות זו עשוי להביא לידי תציה בערפל זה.

במלחמה, אי-הבהירות והמבוכה דבר שברגיל הם. ידיעות שפיגור-לבוז, שהגן מגזמות או מסעות, מצביא-אפתעה, פקודות הנוגדות את קודמותיהן — כל אלה צשויים לך — כך נאמר בספר-הדרכה אחד של צבא ארה"ב ושמו — "חיל-הרגלים בקרב". כל מי שלחם בסיוע יחתום על הדברים הנ"ל בשתי ידי. מהי, אפוא העצה היעוצה במצב-דברים זה? אם יודע אתה את האויב ואת עצמך — אל-לך לחשוש מגורל מאה מערכות" ענה עליך לפני 2500 שנה הכס"המלחמה הסיני סו'ן-טסו, וכוחם של דבריו כיום יפה ככוחם אז.

הבה אסרס את דבריו של סו'ן-טסו. משמעותם, בלשון פשוטה היא שידעת יכולתו ומגבלותיו, במצב נתון, של כל אחד משני הצדדים היריבים, מבטיחה לצד שרכש ידיעה זו נצחון כמעט ב"מאה אחוז" מכל המערכות שיערוך.

כיצד רוכשים ידיעה זו?

נסיון הקרב תורם רבות לקנית אותה ידיעה; אמנם אין אפשרות מעשית להקנות נסיון-קרב לכל מפקדי-המילואים שלנו, אך יש תחליף לכך, והרי דברים שמציע אלוף/משנה י. ואלאך במאמרו "שיטת הרוחם הרגלי" (ראה מערכות חובי צ"ד).

ראשית כל" כותב א"מ ואלאך, יש לקבוע כי אנחנו חייבים ללמוד הן מנסיונם של אחרים והן מנסיונו אנו. המצומצם יחסית... מ"חסים לביסמור את האמרה: "רק כסיל לומד מנסיונו-הוא, אני תמיד למדתי מנסיונם של אחרים". וכן חייבים לעשות גם אנו. כאשר ללימוד לקח בכלל, אסתייע כגן בנפוליון. כשדובר במחיצתו על נסיון-מלחמה ונסיון

לגבי יחידות-המילואים שלנו היתה מערכת סיני התיצבות ראשונה מול "מרגה-של-מציאות-מלחמה", שהיה בה כדי לש"קף את דמותן האמתית. אומר הפתגם העממי: "אם מכוער אתה — אל תאשים את המראה". מערכת סיני לא דמתה (ואולי אף לא דממה) לאחת המערכות שערכנו אירעם או שנערוך בעתיה. אפס, ליקויים מסוימים טעונית-יקון שנתגלו בנו בה עלולים בהחלט לחזור ולהתגלות אף בהזדמנויות עתידות, באם תקרינה.

את התקלות האחרות שאירעו לנו בסיוע ניתן לזקוף על-השבון העובדה שיש עדיין מפקדי-מילואים שאינם כשי"רים לתפקידם. רמת האימון של המפקד במילואים אינה רעה, אולם תלישותו היחסית מעניינה לחימה מאלצת אותו, כנראה, להקדיש פרק-זמן ממושך יותר להסתגלות אל המסיבות החדשות ולמעשים שהללו מחייבות אותו לעשות פעמים לא-מעטות נוכחתי, כי את בעיות הלחימה נגיש מפקד איש-המילואים לפתור מנקודת-מבטו של אורח, וכי הוא "קורא" את הקרב ב"עינים אורחות", ויחסו אל המשמעת הצבאית הוא יחס אורחי.

אבהיר, ראשית, מה כונתי באמרי "אורחי". לעומת איש-הצבא — נוטה יותר האורח להגזמות, הוא נתפס ביתר קלות לשמועות-שוא, ואף "מייצר" אותן בעצמו. לעתים מרשה הוא לעצמו לפרש כראות-עיניו פקודה שניתנה לו; הערכתו את מצב האויב, כוחו, רוח-גיסותיו והאפשרויות הפתוחות לפניו הלז היא "עתונאית" מדי, ומושפעת יתר-על-המידה מרצונו לבצע את משימתו במינימום בלתי-מתקבל-על-הדעת של אבידות; ומדנו את המשימה הוא במידת-מה אמון של "כדאי" או "לא כדאי". הוא סלחן מדי כלפי עצמו וכלפי זולתו, כשהמדובר הוא במקרים של ארציות חלקי.

והרי שתי עובדות:

בשלב קריטי מאוד של אחד הקרבות נע גרוד בלילה לכבוש מוצב-אויב מסוים. במחצית הדרך ובחצי הלילה, נתקל המשמר-הקדמי שלו באש חזקה מעמדות שתפס האויב על נתיב-התנועה. לאחר קרב-אש שנמשך, כחצי שעה, בין המשמר-הקדמי וכוח האויב, הגיע המג"ד למסקנה כי כוחו של האויב רב מאוד ואין אפשרות לעקוף אותו. הגרוד נשארו מרותק למקומו כל שארית הלילה, עד שנתברר כוחו האמתי של האויב. בהאיר היום, נתברר כי למשמר הקדמי אין שום נסג, וכי האויב, בעצמת שתי מחלקות בלבד, מחזיק בעמדה שקל מאוד לעקפה, ולהמשיך מעבר לה בתנועה אל היעד.

בגזרה אחת התפתח המצב הבא: גרוד רגלים שלנו הופיע עם שחר באגף מוצב גדול של האויב, במגמה לכבוש אותו. בדיקת המקום לאחר הקרב גילתה כי באותה אגף לא היה לאויב שום מק"ב, וכי הגנה עליו שם גרד אחת בלבד. התקפתנו, שנועדה להתבצע בהשגחה, נתאחררה משום הדרך הארוכה והקשה אל היעד הזה; ובהתגלות הכוח שלנו, פתח עליו האויב באש תותחיים. תחת לתקוף מיד, בחסות עשן

ותחבולות איך ספור בהתמודדות יריבים, לרקע הנפשי של חייל בקרב ובחזית, לגורמי פיקוד ואחריות — מזה, ולגורמי משמעת וליכוד חברים — מזה. וזאת הן שעה שגורמים אלה מצויים ופועלים, והן שעה שהם נעלמים ומכישיתוק.

...מערכת ההוצאה רואה חובה לעצמה להוכיח את הדגש המיוחד אשר מציאותנו מחייבת אותנו לשימו בלימוד פני המלחמה, תלאתיה ומבחניה — והתושיה המנוגנת ורכת הפנים הנחוצה בה, — כמו שהם. צורך זה חיוני לנו למפקד ולחייל שבשירות סדיר... ואין הוא חיוני פחות לקצין, למש"ק, ולחייל שבצבא המילואים שלנו.

אולי מאריך אני מדי בנושא זה, אלא שזהו נושא כאוב, והזדמנות זו להעלותו טובה מכל הזדמנות אחרת, שכן הדברים נכתבים לאור מערכת סיני — האחרונה לע"ע כשרשרת המערכות שלנו. כיצד ננצל כהלכה את רמת ההשכלה הגבוהה יחסית של מפקדי המילואים שלנו אם לא נתבע מהם לרכוש נסיון קרב שאול בדרך של קריאה בספרות זו של מציאות צבאית ! ?

ספרות זו היא האמצעי הטוב (ולעתים היחיד כמעט) המאפשר לנו, בתנאי שירות מילואים הנהוגים אצלנו, להקנות להם בזמנם האזרחי את הגישה הנכונה אל בעיות הלחימה, ולסייע להם להתמצא בערפלי המלחמה הצפויים להם במערכות הבאות.

כיצד נביא אותם לידי קריאת ספרות זו ? מתפקדם של מפקדי הצבא למצוא אפשרות מעשית לכך, ובהקדם.

אסיים ענין זה בציטטה מדבריו של הגנרל ליאטרד חרד, שכתבם בהיותו ראש המחלקה להסטרטגיה צבאית של צבא ארצה: "יש לקחת כי לימוד נסיונותיהם של אחרים... יפחית את עצמת ההתפעל מהתוהו ובוהו שבשדה הקרב, יסייע בפתרון הבעיות המתעוררות בו, ויבטיח כי מספר רב יותר מאותם מנהיגים, שתמיד הם מתגלים שעה שמתעורר הצורך בהם יוכלו להיות בחיים על מגת ליהנות מסירות הנצחון".

קרב נענה ואמר: "נסיון קרב אינו בא מהשתתפות במלחמה בלבד, כי אילו השתתפות במלחמה כשהיא לעצמה קרויה היתה נסיון מלחמה, כי עתה הרי הפרידות שבהן השתמש הנסיון אויגן במסע המלחמה שלו, גם הן בעלות נסיון מלחמה היו. אך לא השתתפות במלחמה היא המקנה נסיון, אלא עיכול אותם אירועים שאירעו בה, ניתוחם והסקת מסקנות מהם..."

לרשות מפקדי המילואים שלנו עומדים אמצעים רבים ללימוד נסיונם של אחרים. "מערכות", בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל, כבר פירסמה שורה ארוכה של ספרים, החובים קים מכלול מסעי מלחמה נודעים ופחות נודעים, המכניסים את הקורא בעובי הקורה של מציאות שדה הקרב; הם פותחים לפניו אופקים שלא ידעם, הם מקנים לו ידיעה מעמיקה במתרחש בלב אנשים הנתונים במאבק לחיים ולמוות, וחושפים לפניו מצבים אינספור של לחימה. אלה הם ספרים המרחיבים את דעת המפקד, בהקנותם לו תפיסה מקפת ותודרת של בעיות לחימה, ובהגישם לו פתרונות מציאותיים; באמצעותם נעשה המפקד שותף למחשבתם ושיקוליהם של מפקדים בזירות מלחמה שונות, ובתנאי קרב מגוונים; הוא הופך לערואה כמעט לאלפי התפתחויות אפשריות בשה הקרב — ובאחת, הוא רוכש מעט מתמציתו של נסיון קרב על ידי עיכול אותם אירועים שאירעו במלחמה, ניתוחם והסקת מסקנות מהם..."

אצטט את דבריה הקדומה של הוצאת "מערכות" לספר שתורגם לעברית "קרבנות קוראיה". לאור לקח מערכת סיני נודעת לדברים משמעות רבה: —

"בהחליטה להוציא בעברית את תרגום הספר "קרבנות קוראיה" סברה הוצאת "מערכות" כי ייעשה בכך מעשה רב להרחבת מקורות היניקה של הקורא העברי (הקורא הצבאי, כדבר המובן מאליו, ואף הקורא האזרח הרוצה להציץ אל מאחורי הפרגוד של מציאות המלחמה) — מקורות יניקה באשר להרגמות טקטיות ממשיות וחיות, לתקלות

* כמאמר המרשל דז'סס הנודע.

